

Landsmøteuttalelser Amnesty International i Norge 6. november 2016

Voldtekt i Norge – ta menneskerettighetene på alvor!

Den første nasjonale undersøkelsen om utbredelsen av voldtekt og seksuelle overgrep (NKVTS 2014) i Norge bekreftet at voldtekt er utbredt og en kjønnet kriminalitet. Nesten én av ti kvinner rapporterer at de har blitt utsatt for voldtekt. Halvparten av ofrene var utsatt for voldtekt før de fylte 18 år.

FNs menneskerettighetsråd, FNs komité mot tortur og FNs Kvinnekomité har de siste femten årene tydelig påpekt overfor norske myndigheter at voldtekt er et alvorlig brudd på grunnleggende menneskerettigheter som retten til personlig sikkerhet, seksuell selvbestemmelse og kroppslig integritet. De har uttrykt bekymring over at myndighetene ikke tar sine menneskerettslige forpliktelser om å forebygge, etterforske og straffe voldtekt med det nødvendige alvor.

FN har kommet med tydelige anbefalinger til norske myndigheter. Disse omfatter en endring av straffeloven slik at mangel på samtykke blir det definerende elementet, en bedre strafferettslig oppfølging av voldtekt, en nødvendig opplæring av politi og rettsvesen for å motvirke fordommer og stereotype oppfatninger som kan hindre en objektiv vurdering av fakta i etterforskningen og irettføring av voldtekt, og en satsing på holdningsskapende og forebyggende arbeid.

Landsmøtet i Amnesty International Norge 2016 oppfordrer nå norske myndigheter om å ta sine menneskerettslige forpliktelser på alvor, og å sikre at voldtektsbestemmelsen i straffeloven kommer i overensstemmelse med internasjonal rett, slik at voldtekt defineres som seksuell omgang uten genuint samtykke. Det vil gi kvinner, menn og transpersoner som er utsatt for voldtekt en bedre rettssikkerhet, og samtidig være et viktig signal i det forebyggende arbeidet mot voldtekt.

Landsmøtet ber norske myndigheter om å styrke politiets kompetanse og kapasitet til å etterforske voldtekt og seksuelle overgrep. Det bør gjøres ved å styrke fagutdanningen i seksuelle overgrep og voldtekt på Politihøgskolen, og ved å etablere seksuelle overgreps-team og rendyrkede koordinatorstillinger for etterforskning av seksuelle overgrep i alle politidistrikt.

Landsmøtet oppfordrer også myndighetene på det sterkeste om å satse aktivt på det forebyggende og holdningsskapende arbeidet blant barn og unge, blant annet ved å inkludere temaet seksualitet, grensesetting og overgrep i læreplanen i relevante fag i grunn- og videregående skole, samt i relevante fagutdanninger innenfor høyere utdanning.

Anti-terrortiltak som en trussel mot personvern og rettsikkerhet i Norge

Landsmøtet i Amnesty i Norge startet sitt møte med en videosamtale med varsleren Edward Snowden fredag 4 november. Landsmøtet uttrykker sin bekymring over en gradvis utvanning av enkelte menneskerettigheter i lys av anti-terrortiltak, blant annet retten til privatliv og rettsikkerhet.

Eksempler på dette er

- Ulike straffebestemmelser knyttet til terrorisme som har blitt føyet til straffeloven, særlig bestemmelser som åpner for straffeforfølgelse knyttet til intensjoner - ikke handlinger
- Utvidet adgang for norske etterretningstjenester til bruk av skjulte tvangsmidler
- Kriminalisering av deltakelse og rekruttering til militæraktivitet i en væpnet konflikt i utlandet.

I august i år ble det også lagt frem en utredning med tittelen Digitalt grenseforsvar, som ble gjennomført på oppdrag av Forsvarsdepartementet. Der anbefales det å gi Etterretningstjenesten adgang til masseinnsamling av data som blir overført mellom Norge og andre land. Dette innebærer det meste av datakommunikasjon som inkluderer brukere i Norge, inkludert kommunikasjon mellom nordmenn i Norge via servere plassert i utlandet.. Hvis regjeringen skulle bestemme seg for å følge anbefalingen og legge frem et lovforslag, kan det føre til ytterligere svekket personvern.

Selv om hver og én av disse og lignende tiltak kan være menneskerettslig forsvarlig innenfor statens plikt til å ivareta befolkningens sikkerhet, frykter vi at de samlede tiltakene resulterer i svekket personvern, rettsikkerhet og utilstrekkelig beskyttelse av andre menneskerettigheter.

Landsmøtet er også bekymret for at et økende fokus på å oppdage, stoppe og straffeforfølge såkalte forberedende handlinger, kan gjøre det vanskelig for domstoler å foreta en reell vurdering av om det faktisk foreligger et mulig lovbrudd som vil rettferdiggjøre bruk av tvangsmidler eller endog straffeforfølgelse. Dette kan være basert på en samtale, surfing på bestemte nettstedsteder eller nedskrivning av noen tanker på en privat datamaskin.

Landsmøtet er også bekymret over at norske myndigheters samarbeid med andre lands etterretningstjenester i svært liten grad blir belyst eller problematisert. Potensielt vil norske etterretningstjenester kunne dele all informasjon de samler inn med sine samarbeidspartnere i andre land, med svært lite kontroll over den videre bruken av informasjonen, herunder deling med øvrige parter.

Landsmøtet vil derfor oppfordre den norske regjeringen til å sette i gang en utredning for å kartlegge

- hvordan endringer i norsk lov og praksis siden 2001 samlet sett har påvirket vernet om privatliv, rettsikkerhet og andre menneskerettslige forhold
- domstolenes rolle i og reelle mulighet til å forhindre uforholdsmessige inngrep i enkeltpersoners rettigheter stilt ovenfor etterretningsvirksomhet
- rollen til Stortingets EOS-utvalg og andre kontrollorganer og hvor vidt de faktisk er i stand til å ivareta sin oppgave, særlig knyttet til teknologisk utvikling
- om tilstrekkelige lover og kontrollmekanismer er på plass for å sikre at samarbeid mellom norske og utenlandske etterretningstjenester ikke bidrar til menneskerettighetsbrudd.